

Omläggning av Västerhaninge kyrkas bogårdsmur

Västerhaninge kyrka, Åby 1:51, Västerhaninge socken, Haninge, Södermanland

Karin Sundberg

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2017:59

ARKEOLOGISK SCHAKTÖVERVAKNING

Omläggning av Västerhaninge kyrkas bogårdsmur

Västerhaninge kyrka, Åby 1:51, Västerhaninge socken, Haninge, Södermanland

Karin Sundberg

Lst dnr 4211-40510-2016

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2017 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2017:59

Författare Karin Sundberg

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Västerhaninge kyrka och muren. Foto från sydöst.

Foto Om inte annat anges är fotografierna tagna av Arkeologgruppen AB.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_170001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte	6
Metod och genomförande	7
Resultat	7
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	7
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Översiktskarta med den aktuella undersökningsplatsen markerad med rött. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

I samband med omläggning av kyrkogårdsmuren inom Västerhaninge kyrkogård, Västerhaninge socken, Haninge kommun genomfördes en arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning och genomgång av nedplockade stenar. Inget av arkeologiskt intresse påträffades.

Inledning

Svenska kyrkan, Västerhaninge-Muskö församling har gjort en renovering och omläggning av den befintliga kyrkogårdsmuren vid Västerhaninge kyrka. I samband med omläggningen av muren medverkade Arkeologgruppen AB vid tre tillfällen under våren 2017 då större delar av muren plockades ner.

Uppdragsgivare var Länsstyrelsen i Stockholms län och arbetet bekostades av Svenska kyrkan, Västerhaninge-Muskö församling.

Bakgrund och kulturmiljö

Kyrkan, som är daterad till 1200-talet, består av ett rektangulärt långhus. Ursprungligen hade kyrkan ett litet romanskt kor.

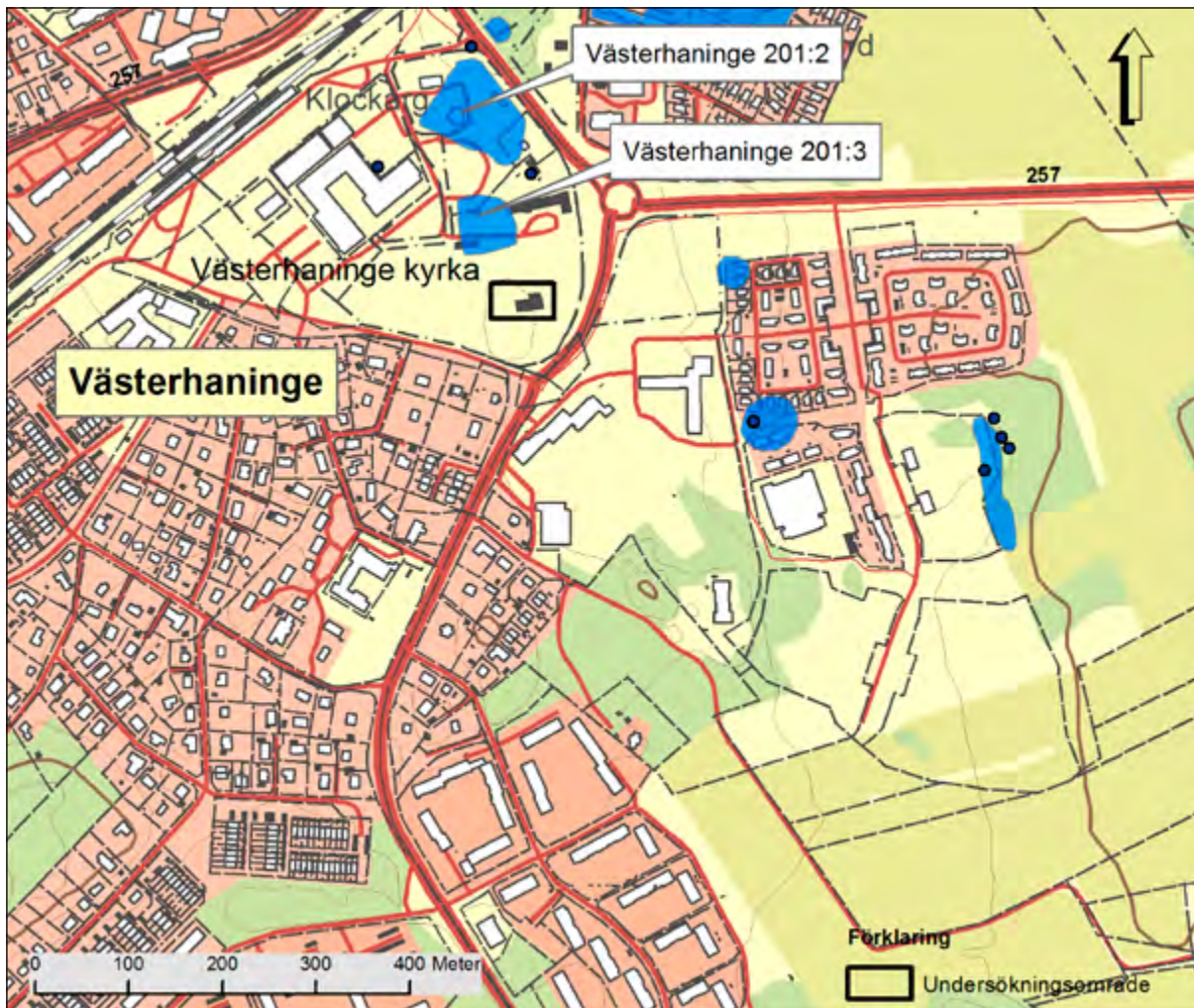
Vid en utvändig restaurering av kyrkan år 1949 hittades bland annat rester efter en smal portal i sydmurens sydvästra hörn. Ingången, som inte har undersökts närmare, har en bredd som hör samman med de romanska kyrkorna under 1100-talet. Med brist på säkra uppgifter om portalens utformning är kyrkan tillsvidare daterad till 1200-talet.

Under yngre medeltid försågs kyrkan med sitt nuvarande kor som är lika brett som kyrkan. En tegelvalvd sakristia byggdes till på kyrkans norrsida. Som vindfång framför kyrkporten byggdes ett vapenhus, vilket revs år 1831. Ursprungligen hade kyrkorummet troligen ett platt trätak, såsom i tornrummet. De två tegelvalven med ringmönster slogs vid början av 1500-talet.

Åskan slog ner i tornet år 1641 varefter tornet återuppbyggdes i ungefär liknade stil som tidigare. Ytterligare en brand härjade år 1831. Under det omfattande ombyggnadsarbetet efter branden rekonstruerades de två tegelvalv som tillkom på 1500-talet. Tornet byggdes upp till en höjd av 30 meter, mot cirka 55 före branden (www.svenskakyrkan.se; Kersti Lilja).

Norr om kyrkan finns gravfältet RAÄ-nr Västerhaninge 201:2 och intill kyrkogårdsmurens norra del finns gravfältet RAÄ-nr Västerhaninge 201:3 som är delar av ett förstört gravfält.

På den geometriska deklinationen från år 1638 ser man den tidigare bogårdsmuren.

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan med nämnda fornlämningar markerade. Skala 1:8 000.

Syfte

Syftet med schaktkontrollen var att under det pågående arbetet kontrollera om äldre lämningar så som runstenar eller runstensfragment berördes av arbetsföretaget. Eventuella lämningar skulle dokumenteras på ett vetenskapligt tillfredställande sätt. Om mer komplicerade lämningar framkom skulle Länsstyrelsen underrättas för bedömning av vidare åtgärder.

Figur 3. Utdrag ur den geometriska kartan från år 1638 med Västerhaninge kyrka och bogårdsmuren.

Figur 3. Foto över nedplockad del av den sydöstra sidan av muren.

Metod och genomförande

Bogårdsmurens renovering genomfördes genom att stenar plockades ner och sedan återinfördes. Mestadels skedde endast mindre omplockningar. Endast inom tre partier genomfördes nedmontering av större partier. I samband med detta medverkade Arkeologgruppen AB. Då stenarna var nedplockade synades dessa och vid behov borstades mossa bort. Ingen djup schaktning med maskin skedde.

Resultat

Vid de tre partier där det skedde större nedmonteringar var muren cirka 1 meter hög. De nedmonterade partierna var 2–4 meter långa och bestod av ett stenmaterial som var 0,3–0,8 meter stora. Mellan dessa större stenar fanns små inkilade stödstenar. Inga runstensfragment eller andra fornlämningar påträffades.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning följde den planerade undersökningsplanen och inga avvikelser gjordes.

Referenser

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Lantmäteristyrelsen arkiv. Geometrisk deklination
1638. Västerhaninge socken Ribby 1-2.

WEBBMATERIAL

<http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=195865>, (Kersti Lilja)

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Stockholm
Kommun	Haninge
Landskap	Södermanland
Socken	Västerhaninge
Fastighet	Åby 1:51

Fornlämningsnummer —

Lämningstyp

Bogårdsmur

Datering

medeltid, historisk tid

Typ av undersökning

Arkeologisk schaktövervakning

Länsstyrelsens beslutsdatum

2016-12-16

Länsstyrelsens diarienummer

4311-40501-2017

Arkeologgruppens projektnummer

Ag 2016_110

Projektledning	Karin Sundberg

Personal	Karin Sundberg

Undersökningstid	2017-03-08 till 2017-05-18

Koordinatsystem	SWEREF 99 TM

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

